

EUROOPA ÜLEMKOGU

Euroopa Ülemkogu, mis koosneb liikmesriikide riigipeadest või valitsusjuhtidest, annab Euroopa Liidu arengule vajaliku tõe ja seab liidu üldised poliitilised sihid. Euroopa Komisjoni president on Euroopa Ülemkogu hääleõiguseta liige. Euroopa Ülemkogu kohtumiste alguses esineb kõnega Euroopa Parlamendi president. Euroopa Ülemkogu kui liidu institutsioon loodi Lissaboni lepinguga, mille kohaselt võeti ühtlasi kasutusele pikaajaline eesistumine.

ÕIGUSLIK ALUS

Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklid 13, 15, 26 ja 27 ning artikli 42 lõige 2.

AJALUGU

Euroopa Ülemkogu on nüüd ELi liikmesriikide riigipeade või valitsusjuhtide tippkonverents. Esimene selline Euroopa tippkohtumine toimus 1961. aastal Pariisis ning alates 1969. aastast on neid korraldatud üha sagedamini.

Pariisis 1974. aasta veebruaris toimunud Euroopa tippkohtumisel otsustati, et selliseid riigipeade või valitsusjuhtide kohtumisi tuleks edaspidi korraldada regulaarselt ja Euroopa Ülemkogu nime all, kusjuures Euroopa Ülemkogu võtaks vastu üldise seisukoha Euroopa integratsiooniga seotud probleemide suhtes ja tagaks ELi tegevuse vajaliku koordineerimise.

[Ühtse Euroopa aktiga](#) (1986) lisati Euroopa Ülemkogu esimest korda ühenduse aluslepingutesse ning määrati kindlaks selle koosseis ja kaks korda aastas toimuvad kohtumised.

[Maastrichti lepinguga](#) (1992) määrati ametlikult kindlaks Euroopa Ülemkogu roll ELi institutsioonilises raamistikus.

Lissaboni lepingus (ametliku nimega Euroopa Liidu leping, 2009) sätestati Euroopa Ülemkogu Euroopa Liidu täieõigusliku institutsioonina (artikkel 13) ning määrati kindlaks tema ülesanded, milleks on anda liidule selle arenguks vajalik tõe ning seada selle üldised poliitilised sihid ja prioriteedid (artikkel 15). Euroopa Ülemkogu ja Euroopa Liidu Nõukogu (edaspidi nõukogu) on otsustanud jagada ELi eelarve II jagu (finantsmääruse artikli 43 punkt b). Seetõttu on üldeelarvel ainult kümme jagu, mitte üksteist, kuigi Euroopa Ülemkogu ja nõukogu on eraldi institutsioonid.

KORRALDUS

Eesistuja kutsel tulevad Euroopa Ülemkogus kokku 27 liikmesriigi riigipead või valitsusjuhid ja komisjoni president (ELi lepingu artikli 15 lõige 2). Ülemkogu töös osaleb ka liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja. Kohtumise alguses saab tavaliselt sõna Euroopa Parlamendi president (ELi toimimise lepingu artikli 235 lõige 2).

Euroopa Ülemkogu valib eesistuja kahe ja poole aasta pikkuseks ametiajaks, mida on võimalik pikendada ühe korra. Eesistuja esindab ELi mujal maailmas. Tema roll on sätestatud ELi lepingu artiklis 15. Praegune eesistuja Charles Michel alustas oma esimest ametiaega 1. detsembril 2019 ja valiti 2022. aasta märtsis tagasi teiseks ametiajaks 1. juunist 2022 kuni 30. novembrini 2024.

Euroopa Ülemkogu teeb otsuseid tavaliselt konsensuse alusel, aga mitmed olulised ametissenimetamise otsused tehakse siiski kvalifitseeritud häälteenamusega (elkõige Euroopa Ülemkogu eesistuja, Euroopa Komisjoni presidendi kandidaadi, liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ning Euroopa Keskpanga presidendi nimetamine).

Euroopa Ülemkogu kohtub tavaliselt vähemalt neli korda aastas. Alates 2008. aastast on kohtumisi peetud sagedamini, eriti finantskriisi ja sellele järgnenud euroala võlakriisi ajal. Viimasel ajal on Euroopa Ülemkogu palju tegelenud ka ELi saabuvate rändevoogude ja sisejulgeoleku küsimustega.

Alates 2016. aastast hakkasid riigipead ja valitsusjuhid kohtuma ka EL 27 formaadis, ilma Ühendkuningriigi osaluseta. Enne seda, kui Ühendkuningriik esitas 2017. aasta märtsis ELi lepingu artikli 50 kohase ametliku teate EList väljaastumise kohta, olid need kohtumised mitteametlikud. Pärast teate esitamist on lisaks korralistele kohtumistele toimunud mitu ametlikku Euroopa Ülemkogu 27 liikmesriigi kohtumist kooskõlas artikliga 50.

Lisaks kohtuvad Euroopa Ülemkogu liikmed valitsustevaheliste konverentside vormis. Need liikmesriikide valitsuste esindajate konverentsid kutsutakse kokku selleks, et arutada ELi aluslepingutes tehtavaid muudatusi ja jõuda nendes kokkuleppele. Enne Lissaboni lepingu jõustumist 2009. aastal oli see ainuke menetlus aluslepingute läbivaatamiseks. Nüüd nimetatakse seda tavaliseks läbivaatamismenetluseks. Euroopa Ülemkogu eesistuja poolt kokku kutsutud valitsustevaheline konverents otsustab aluslepingu muudatuste üle ühehäälselt.

ROLL

A. Koht ELi institutsioonilises süsteemis

ELi lepingu artikli 13 kohaselt moodustab Euroopa Ülemkogu osa liidu ühtsest institutsioonilisest raamistikust. Samas on Euroopa Ülemkogu roll olla pigem üldise poliitilise tõuke andjaks kui otsuseid tegevaks organiks juriidilises tähenduses. Euroopa Ülemkogu võtab vastu otsuseid, millel on ELi jaoks õiguslikud tagajärjed, üksnes erandjuhtudel (vt allpool C osa punkti 2), kuid tal on terve rida institutsioonilisi otsustamisvolitusi. Euroopa Ülemkogul on nüüd volitused võtta vastu siduvaid akte, mida võib vaidlustada Euroopa Liidu Kohtus, ning hagi võib esitada ka tegevusetuse korral (ELi toimimise lepingu artikkel 265).

ELi lepingu artikli 7 lõikega 2 antakse Euroopa Ülemkogule õigus algatada Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamise korral menetlus liikmesriigi õiguste peatamiseks ELi põhimõtete tõsise rikkumise korral.

B. Suhted teiste institutsioonidega

Euroopa Ülemkogu teeb otsuseid täiesti sõltumatult ning enamasti ei ole selleks vaja komisjoni algatust ega Euroopa Parlamendi osalust.

Lissaboni lepinguga säilitatakse siiski organisatsiooniline seos komisjoniga, kuna komisjoni president on Euroopa Ülemkogu hääleõiguseta liige ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja osaleb aruteludes. Lisaks palub Euroopa Ülemkogu komisjonil oma kohtumiste ettevalmistamiseks sageli aruandeid esitada. ELi lepingu artikli 15 lõike 6 punktis d on sätestatud, et Euroopa Ülemkogu eesistuja esitab pärast iga Euroopa Ülemkogu kohtumist Euroopa Parlamendile aruande. Samuti kohtub Euroopa Ülemkogu eesistuja kord kuus Euroopa Parlamendi presidendi ja fraktsioonide esimeestega. 2011. aasta veebruaris andis tolleaegne president nõusoleku vastata parlamendiliikmete kirjalikele küsimustele tema poliitilise tegevuse kohta. Euroopa Parlament saab aga Euroopa Ülemkogu ka mitteametlikult mõjutada, kuna Euroopa Parlamendi president viibib kohal Euroopa Ülemkogu kohtumistel, enne ülemkogu kohtumisi korraldatakse Euroopa poliitiliste rühmituste siseselt parteijuhtide kokkusaamisi ning lisaks võtab Euroopa Parlament vastu resolutsioone kohtumistel päevakorras olevate küsimuste, kohtumiste tulemuste ja Euroopa Ülemkogu esitatud ametlike aruannete kohta.

Lissaboni lepinguga lisandus uus ametikoht – liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kes teeb Euroopa Ülemkogu nimel välispoliitilisi ettepanekuid ja viib ellu välispoliitikat. Euroopa Ülemkogu eesistuja vastutab Euroopa Liidu esindamise eest välissuhetes ühise välis- ja julgeolekupoliitika küsimustes, ilma et see piiraks liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja volitusi.

C. Volitused

1. Institutsiooniline aspekt

Euroopa Ülemkogu annab ELile „selle arenguks vajaliku tõuke ning määratleb selle üldised poliitilised sihid ja prioriteetid“ (ELi lepingu artikli 15 lõige 1). Euroopa Ülemkogu otsustab kvalifitseeritud häälteenamusega ka nõukogu koosseisu ja rotatsiooni korras toimuva eesistumise ajakava üle.

2. Välis- ja julgeolekupoliitika küsimused ([5.1.1](#)) ja ([5.1.2](#))

Euroopa Ülemkogu määrab kindlaks ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) põhimõtted ja üldsuunised ning võtab vastu otsused ÜVJP rakendamise ühisstrateegiate kohta (ELi lepingu artikkel 26). ELi lepingu artikli 42 lõike 2 kohaselt otsustab Euroopa Ülemkogu ühehäälselt, kas soovitada liikmesriikidel liikuda ELi ühise kaitsepoliitika järkjärgulise kujundamise suunas.

Kui liikmesriik kavatses liikmesriigi poliitikaga seotud tähtsatel põhjustel olla otsustamise vastu, võib nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega otsustada, et küsimus suunatakse ühehäälse otsuse tegemiseks Euroopa Ülemkogusse (ELi lepingu artikli 31 lõige 2). Samasugust menetlust võib kohaldada juhul, kui liikmesriigid otsustavad kõnealuses valdkonnas sisse seada tõhustatud koostöö (ELi lepingu artikkel 20).

Euroopa tuleviku konverentsil vastu võetud kodanike soovitus nr 21 nõutakse, et EL parandaks oma võimet teha kiireid ja mõjusaid otsuseid, eelkõige minnes

ÜVJP valdkonnas üle ühehäälsuselt kvalifitseeritud häälteenamusega hääletamisele ning tugevdades liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja rolli. Euroopa Parlamendi [9. juuni 2022 resolutsioonis konvendi kokkukutsumise kohta aluslepingute läbivaatamiseks](#) esitas parlament nõukogule ELi lepingu artiklis 48 sätestatud tavalise läbivaatamismenetluse kohaselt ettepanekud aluslepingute muutmiseks. Üks oluline ettepanek oli võimaldada nõukogul teha asjakohastes valdkondades, näiteks sanktsioonide kehtestamisel ning hädaolukorra tekkimisel, otsuseid ühehäälsuse nõude asemel kvalifitseeritud häälteenamusega. Parlamendi põhiseaduskomisjon koostab ühtlasi raportit sillaklauslite rakendamise kohta ELi aluslepingutes (st klauslid, mis võimaldavad muuta seadusandlikku menetlust ilma aluslepinguid ametlikult muutmata), kus teeb ettepaneku kasutada sillaklausleid kindlates olulisemates poliitikavaldkondades, nagu ühine välis- ja julgeolekupoliitika.

3. Majanduse juhtimine ja mitmeaastane finantsraamistik ([1.4.3](#))

Alates 2009. aastast on riigivõlakriis andnud Euroopa Ülemkogule ja euroala tippkohtumistele tähtsa rolli võitluses ülemaailmse panganduskriisi tagajärgedega. Mitu liikmesriiki on saanud finantsabi pakette ajutiste kokkulepete alusel, mille on otsustanud riigipead või valitsusjuhid ning hiljem ratifitseerinud liikmesriigid. Alates 2012. aastast on finantsabi antud püsivalt toimiva Euroopa stabiilsusmehhanismi kaudu. Liikmesriikide valitsused on komisjoni, Euroopa Parlamendi ja Euroopa Keskpanga aktiivsel osalusel koostanud rahvusvahelise lepingu – majandus- ja rahaliidu stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise lepingu (mida nimetatakse ka fiskaalkokkuleppeks) –, mis võimaldab liikmesriikide eelarve- ja sotsiaalmajanduspoliitikat rangemalt kontrollida. See tõstatab üha enam küsimusi komisjoni ja parlamendi rolli kohta euroala majanduse juhtimisel.

Euroopa Ülemkogul on tähtis roll ka Euroopa poolaasta puhul. Kevadkohtumistel annab ta välja poliitikasuunised makromajanduse, fiskaalpoliitika ja struktuurireformide valdkonnas ning majanduskasvu ergutavates poliitikavaldkondades. Juunikuistel kohtumistel kinnitab Euroopa Ülemkogu soovitusel, mis lähtuvad komisjoni koostatud ja nõukogus arutatud hinnangutest riiklikele reformikavadele.

Samuti on Euroopa Ülemkogu kaasatud läbirääkimistesse mitmeaastase finantsraamistiku üle, kus tal on keskne roll poliitilise kokkuleppe saavutamisel mitmeaastase finantsraamistiku määruse peamistes poliitilistes küsimustes, nagu kulude ülemmäärad, kuluprogrammid ja rahastamine (vahendid).

4. Politsei- ja õiguslane koostöö kriminaalasjades ([4.2.6](#) ja [4.2.7](#))

Nõukogu liikme taotlusel otsustab Euroopa Ülemkogu, kas seada sisse tõhustatud koostöö kõnealuse tegevusalaga seotud valdkonnas (ELi lepingu artikkel 20). Lissaboni lepinguga on kehtestatud mitu uut üleminekuklauslit, mis võimaldavad Euroopa Ülemkogul muuta nõukogu ühehäälsuse nõude häälteenamusega otsustamiseks ([1.2.4](#)).

SAAVUTUSED

Euroopa Ülemkogu on koostanud viieaastase strateegilise tegevuskava (2019–2024), milles määratakse kindlaks prioriteetsed valdkonnad, mis vajavad ELi pikemaajalist

tegevust ja tähelepanu. Lisaks strateegilisele tegevuskavale on lühemaajalistes tööprogrammides ehk nn juhtide tegevuskavades välja toodud teemad eelseisvateks Euroopa Ülemkogu kohtumisteks ja rahvusvahelisteks tippkohtumisteks. Näiteks [2023. aasta veebruaris avaldatud soovituslikus juhtide tegevuskavas](#) on esitatud soovituslikud prioriteedid ajavahemikuks 2023. aasta jaanuarist juulini, mis hõlmavad eelkõige ELi jätkuvat toetust Ukrainale vastusena Venemaa sõjalisele agressioonile, majandust ning pikaajalise konkurentsivõime suurendamist ELis ja ELi strateegilist autonoomiat, sealhulgas julgeoleku ja energia valdkonnas.

2024.–2029. aasta strateegiline tegevuskava on kavas vastu võtta 2024. aasta juunis. Arutelu algatamiseks saatis eesistuja Charles Michel enne Euroopa Ülemkogu 2023. aasta juuni kohtumist [kirja](#). Ta pakkus tulevaseks tegevuskavaks välja neli peamist valdkonda: ELi majandusliku ja sotsiaalse baasi tugevdamine (rohe- ja digipööre, konkurentsivõime, innovatsioon, tervishoid); energiaalase väljakutsega toimetulek; ELi julgeoleku- ja kaitsevõime tugevdamine ning koostöö süvendamine ülejäänud maailmaga. Lisaks soovitas ta tõhustada ELi üldist lähenemisviisi rändele.

A. Mitmeaastane finantsraamistik

Selleks et aidata ELi pärast pandeemiat taas üles ehitada ning toetada investeringuid rohe- ja digipöördesse, leppisid Euroopa Ülemkogu juhid [17.–21. juulil 2020 toimunud erakorralisel kohtumisel](#) kokku 1824,3 miljardi euro suuruses terviklikus pakettis, milles ühendatakse nii mitmeaastane finantsraamistik kui ka erakorralised taastamispuudlused taasterahastu „NextGenerationEU“ raames.

[1. veebruari 2024. aasta](#) kohtumisel jõudis Euroopa Ülemkogu kokkuleppele mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 läbivaatamises. Sellest tulenevalt kiitis Euroopa Liidu Nõukogu heaks kolm seadusandlikku akti, mille eesmärk on tugevdada pikaajalist eelarvet ja lahendada tekkivaid probleeme. Vastuvõetud pakett sisaldab finantsraamistiku muudatusi ning Ukraina rahastu ja Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi (STEP) loomist.

B. Välis- ja julgeolekupoliitika

Alates 1990. aastate algusest on välis- ja julgeolekupoliitika olnud Euroopa Ülemkogu tippkohtumiste oluline teema. Selles valdkonnas on vastu võetud otsuseid järgmistes küsimustes:

- rahvusvaheline julgeolek ja võitlus terrorismiga;
- Euroopa naabruspoliitika ja suhted Venemaaga;
- suhted Vahemere piirkonna riikidega ja Lähis-Idaga.

[Helsingi kohtumisel 10.–11. detsembril 1999. aastal](#) otsustas Euroopa Ülemkogu tugevdada ÜVJPd, arendades sõjalist ja mittesõjalist kriisiohjamise suutlikkust.

[22.–23. juunil 2017 toimunud kohtumisel](#) leppis Euroopa Ülemkogu kokku, et tuleb algatada alaline struktureeritud koostöö (PESCO) Euroopa julgeoleku ja kaitse tugevdamiseks. PESCO asutati nõukogu 11. detsembri 2017. aasta otsusega. Selles osalevad kõik ELi liikmesriigid, välja arvatud Taani ja Malta. Praegu on PESCO raames käimas kokku 46 projekti.

Eespool nimetatud 17.–21. juulil 2020 toimunud erakorralisel kohtumisel leppis Euroopa Ülemkogu kokku, et julgeoleku- ja kaitsevaldkonna meetmete rahastamiseks

luuakse eelarvevälise vahendina Euroopa rahutagamisrahastu. Rahastu rahaliseks ülemmääraks ajavahemikul 2021–2027 kehtestati 5 miljardit eurot ja seda rahastatakse kui eelarvevälist rida väljaspool mitmeaastast finantsraamistikku liikmesriikide osamaksetest, mis arvutatakse kogurahvatulul põhineva jaotamispõhimõtte alusel.

Euroopa Ülemkogu mõistis oma 30.–31. mai 2022. aasta erakorralisel kohtumisel hukka Venemaa agressioonisõja Ukraina vastu ning leppis kokku kuendas sanktsioonide paketi, mis hõlmab Venemaalt liikmesriikidesse tarnitavat toornaftat ja naftasaaduseid. Torujuhtme kaudu tarnitava toornafta suhtes tehti ajutine erand. Juhid nõudsid tungivalt, et Euroopa Liidu Nõukogu viimistleks uued sanktsioonid ja võtaks need viivitamata vastu.

[Euroopa Ülemkogu 23. märtsi 2023. aasta kohtumise](#) järeldustes on öeldud, et Euroopa Liit toetab kindlalt ja täielikult Ukrainat ning jätkab Ukrainale ja selle rahvale tugeva poliitilise, majandusliku, sõjalise, rahalise ja humanitaarabi andmist seni, kuni vaja.

C. Laienemine ([5.5.1](#))

Euroopa Ülemkogu on seadnud tingimused igaks ELi laienemise vooruks. 1993. aastal Kopenhaagenis kehtestas Euroopa Ülemkogu põhitingimused uueks ühinemislaineks (Kopenhaageni kriteeriumid). Järgnenud aastate kohtumistel täpsustati ühinemiskriteeriume ja eelnevalt nõutavaid institutsioonilisi reforme veelgi.

[Euroopa Ülemkogu Kopenhaageni kohtumisel \(12.–13. detsembril 2002\)](#) otsustati, et 1. mail 2004 ühinevad Euroopa Liiduga Eesti, Küpros, Leedu, Läti, Malta, Poola, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi ja Ungari. Rumeenia ja Bulgaaria ühinesid liiduga 1. jaanuaril 2007.

Luxembourgis 3. oktoobril 2005. aastal toimunud kohtumisel kinnitas nõukogu raamistiku läbirääkimisteks Horvaatia ja Türgiga nende riikide ELiga ühinemise teemal. Horvaatia ühinemisleping allkirjastati 9. detsembril 2011 ning Horvaatia ühines 1. juulil 2013.

Üldasjade nõukogu võttis 14. detsembril 2021 vastu [järeldused Montenegro, Serbia, Türgi, Põhja-Makedoonia Vabariigi, Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina ning Kosovo laienemis-, stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi kohta](#), milles tehti kokkuvõtte kõigis nimetatud kandidaatriikides ja potentsiaalsetes kandidaatriikides tehtud edusammudest.

[23. juunil 2022](#) andis Euroopa Ülemkogu pärast 28. veebruaril 2022 esitatud ELi liikmeks astumise taotlust Ukrainale kandidaatriigi staatuse ning kutsus komisjoni üles esitama nõukogule aruande selle kohta, kas ühinemistaotlust käsitlevas komisjoni arvamuses välja toodud tingimused on täidetud. Nõukogu teeb otsuse edasiste sammude kohta siis, kui kõik need tingimused on täielikult täidetud.

Oma [9. veebruari 2023. aasta erakorralise kohtumise järeldustes](#) tunnustas Euroopa Ülemkogu märkimisväärseid jõupingutusi, mida Ukraina on viimastel kuudel teinud oma ELi kandidaatriigi staatuse aluseks olevate eesmärkide saavutamiseks. Ülemkogu pidas kiiduväärseks Ukraina reformipüüdlusi sellel raskel ajal ning innustas Ukrainat jätkama seda teed ja täitma tingimused, mis on loetletud komisjoni arvamuses ELi liikmeks saamise taotluse kohta, et liikuda edasi tulevase ELi liikmesuse suunas.

[14.–15. detsembril 2023 otsustas Euroopa Ülemkogu](#) alustada ühinemisläbirääkimisi Ukraina ja Moldova Vabariigiga ning anda Gruusiale kandidaatriigi staatuse, eeldusel et komisjoni 8. novembri 2023. aasta soovitusel esitatud asjakohased meetmed on võetud.

D. Ühendkuningriigi lahkumine Euroopa Liidust

23. märtsil 2018 võttis Euroopa Ülemkogu (artikkel 50) EL 27 formaadis kohtudes vastu suunised tulevaste suhete raamistiku kohta Ühendkuningriigiga pärast Brexitit. Suuniste kohaselt soovis EL Ühendkuningriigiga võimalikult tihedaid partnerlussuhteid, mis muu hulgas hõlmaksid kaubandus- ja majanduskoostööd ning julgeolekut ja kaitset.

17. oktoobril 2019 kinnitas EL 27 vormis kohtunud Euroopa Ülemkogu muudetud väljaastumislepingu ja kiitis heaks muudetud poliitilise deklaratsiooni, milles ELi ja Ühendkuningriigi läbirääkijad olid samal päeval kokku leppinud. Lepingu eesmärk oli võimaldada Ühendkuningriigil Euroopa Liidust korrakohaselt lahkuda.

Ühendkuningriigi taotlusel võttis Euroopa Ülemkogu 29. oktoobril 2019 vastu otsuse pikendada ELi lepingu artikli 50 lõikes 3 osutatud tähtaega kuni 31. jaanuarini 2020, et anda väljaastumislepingu ratifitseerimiseks rohkem aega. Väljaastumisleping jõustus 31. jaanuaril 2020. See tähistas ELi lepingu artiklis 50 sätestatud ajavahemiku lõppu ja kuni 31. detsembrini 2020 kestva üleminekuperioodi algust. Ühendkuningriik ei ole nüüd enam ELi liikmesriik, vaid kolmas riik.

E. Institutsioonilised reformid

Euroopa Ülemkogu Tampere kohtumisel (15.–16. oktoobril 1999) kehtestati Euroopa Liidu põhiõiguste harta koostamise kord ([4.1.2](#)). Euroopa Ülemkogu Helsingi kohtumisel (detsembris 1999) kutsuti Nice'i lepingu ettevalmistamiseks kokku valitsustevaheline konverents.

Euroopa Ülemkogu Laekeni kohtumisel (14.–15. detsembril 2001) otsustati kutsuda kokku Euroopa tuleviku konvent, kes koostas Euroopa põhiseaduse lepingu, mis aga hääletati maha ([1.1.4](#)). Pärast kaks ja pool aastat kestnud institutsioonilist ummikseisu võeti 21.–22. juunil 2007 toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel vastu valitsustevahelise konverentsi üksikasjalik mandaat, mille tulemusena allkirjastati 13. detsembril 2007 Lissaboni leping. Leping jõustus 1. detsembril 2009 ([1.1.5](#)). 25. märtsil 2011 võttis Euroopa Ülemkogu vastu otsuse, millega muudeti artiklit 136 ja rajati teed Euroopa stabiilsusmehhanismi loomiseks 2012. aastal.

28. juunil 2018 võttis Euroopa Ülemkogu vastu [otsuse Euroopa Parlamendi koosseisu kohta](#), mis võimaldas liikmesriikidel kehtestada vajalikud riigisisised meetmed Euroopa Parlamendi valimiste korraldamiseks ametiajaks 2019–2024^[1].

Hiljutised kriisid, eelkõige COVID-19 pandeemia ja sõda Ukrainas, on toonud esile vajaduse institutsiooniliste reformide järele, et suurendada ELi suutlikkust reageerida kiireloomulistele olukordadele õigeaegselt ja mõjusalt.

Oma 4. mai 2022. aasta [resolutsioonis Euroopa tuleviku konverentsi järelduste järelmeetmete kohta](#) väljendas parlament heameelt konverentsi järelduste ja soovitude üle, tunnistas, et need [nõuavad aluslepingu muutmist](#), ning palus

[1] [Euroopa Ülemkogu 28. juuni 2018. aasta otsus \(EL\) 2018/937, millega määratakse kindlaks Euroopa Parlamendi koosseis.](#)

põhiseaduskomisjonil koostada ettepanekud ELi aluslepingute reformimiseks konvendi kokkukutsumise abil kooskõlas [ELi lepingu artikliga 48](#). 9. juunil 2022 võttis parlament vastu [resolutsiooni konvendi kokkukutsumise kohta aluslepingute läbivaatamiseks](#). Üks oluline ettepanek on hääletusmenetluste ümberkujundamine, et võimaldada nõukogul teha asjakohastes valdkondades, näiteks sanktsioonide ja üleminekuklauslite vastuvõtmine ning hädaolukorrad, otsuseid ühehäälse nõude asemel kvalifitseeritud häälteenamusega. 11. juulil 2023 võttis parlament vastu [resolutsiooni](#) ELi aluslepingute üleminekuklauslite rakendamise kohta. 22. novembril 2023 võttis parlament vastu [resolutsiooni](#) ettepanekute kohta aluslepingute muutmiseks, milles kutsuti Euroopa Ülemkogu üles kutsuma kokku konvendi aluslepingute läbivaatamiseks, et ajakohastada seadusandlikke menetlusi.

Eeva Pavy / Pablo Abril Marti
05/2024